

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MF
MT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

3

Metodika k vzdělávacímu programu

Svoboda jednoho
končí tam, kde začíná
svoboda druhého

DŮSLEDKY A ZÁVAZKY VYPLÝVAJÍCÍ Z VOLBY V DEMOKRATICKÉ SPOLEČNOSTI

Cílem programu je upozornit na momenty, které mohou ovlivnit kvalitu demokracie a demokratických postupů. Žáci získají vědomosti o institutech obrany demokracie (možnosti obrany jednotlivce, menšiny, vyjádření nesouhlasu, účast v rozhodování). Důležitým vzdělávacím ziskem bude také získání komunikativních kompetencí, kompetencí k vzájemné kooperaci a spolupráci a k respektování druhých. Vzdělávací program je založen na strukturovaných modelových hrách (Noemova archa, Krysař) a práci s příběhy (Deník jedné hladovky, Příběh Najáda). Příběhy demonstrují žákům důsledky voleb a rozhodnutí, seznámí je s nástroji, které umožní občanům prezentovat i prosazovat opoziční názory (např. referendum, odvolání), upozorní je na příčiny extrémních forem nesouhlasu. Modelové hry pracují s metodikou dramatické výchovy a osobnostně sociální výchovy.

Žáci se budou zabývat následujícími tématy:

- nástroje nesouhlasu (co může občan jako jedinec dělat, když s něčím nesouhlasí: účast v rozhodování – v zastupitelstvu, referendum, formulace odvolání; extrémní nástroje nesouhlasu – agrese, terorismus),
- opoziční hnutí v nedemokratické společnosti, nedemokratické proudy v demokracii,
- možnost volby a důsledky voleb,
- globální souvislosti (jak může rozhodnutí v jednom státu ovlivnit celý svět).

Vzdělávací program je určen pro výuku žáků středních odborných učilišť a středních odborných škol. Výukový program je ideálně realizovat jako dvoudenní projekt v rámci předmětu Základy společenských věd, Občanská nauka nebo Český jazyk. Druhou variantou je realizace výukového programu v rámci běžné výuky prostřednictvím dvouhodinových bloků. Pro velkou skupinu nad cca 25 žáků je vhodné vzdělávací program realizovat v místnosti větší, než je běžná třída. Například v malém divadelním sále.

PRVNÍ PROJEKTOVÝ DEN

Jaké je to být uprchlíkem?

individuální vs. skupinové rozhodování

- Aktivita č. 1: Noemova archa (90 min)

6

Účast v rozhodování

- Aktivita č. 2: Krysař – simulace rozhodování městské rady a referenda (90 min)

12

Co může dělat jednotlivec, když s rozhodnutím nesouhlasí?

- Aktivita č. 3: Dopis Krysařovi – odvolání se vůči rozhodnutí (90 min)

18

DRUHÝ PROJEKTOVÝ DEN

Možnost svobodné volby a důsledky voleb

- Aktivita č. 4: Soutěž Milionářem hned! (90 min)

22

Extrémní způsob vyjádření nesouhlasu

- Aktivita č. 5: Deník jedné hladovky (90 min)
- Aktivita č. 6: Příběh Najáda (90 min)

28

32

cíl

Cílem je uvědomit si, jaký je rozdíl mezi individuálním a skupinovým rozhodnutím. Dílčím cílem je prožít si situaci v rozhodování narychlo (situaci podobné té, kterou běžně prožívají např. uprchlíci) a jaké dopady může toto rozhodování mít na náš život. Porovnat s ostatními – čím se lišíme, v čem jsme si podobní, jaké to má výhody a nevýhody.

popis

Rozehřívací aktivita – žáci sedí na židlích v kruhu, vytvoří dvojici se sousedem po jeho levé ruce a dvě minuty si společně povídají. Pak v kruhu každý představí toho, s kým si povídal, řekne o něm 3 věci, o kterých si myslí, že jsou zajímavé, a které by mohly zajímat i ostatní.

Rozdělení do skupin – žáci se uspořádají v kruhu od nejstaršího k nejmladšímu podle toho, v jakém měsíci se narodili. Pak se žáci rozdělí do několika skupin po 4.

pomůcky

papíry a psací potřeby pro skupiny a pro žáky

čas

90 minut

10 VĚCÍ PRO ŠŤASTNÝ ŽIVOT

Ve skupinách žáci definují 10 věcí, které mají ve skupině společné, které jim v životě dělají radost, které jsou pro ně důležité. Musí se na nich ve skupině shodnout, pokud někdo s položkou nesouhlasí, nemohou ji zapsat. Definované věci si zapíší na větší arch papíru (min. A3). Vedeme žáky k tomu, aby respektovali názory druhých a sebevědomě prezentovali či obhajovali své návrhy.

Když mají skupiny seznam hotový, označí v něm 3 věci, o kterých si myslí, že je budou mít i ostatní. Tyto tři věci si pak navzájem skupiny představí. Poté každá skupina vybere věc, o které si myslí, že ji tam ostatní nemají, a opět ji pak představí ostatním.

Reflexe

- Bylo složité najít společné věci? Proč bylo, proč nebylo? Jak jste odhadovali společné věci?
- Vyzkoušeli jsme si společně vytvořit seznam věcí, hodnot, které jsou pro naši skupinu důležité. Mohou odrážet to, jaké máme podobné či společné hodnoty a potřeby. Představili jsme si také některé hodnoty či potřeby ostatních skupin a vyzkoušeli, zda dokážeme odhadnout hodnoty ostatních. Také jsme si mohli uvědomit, v čem jsme jiní. Je něco, co vás překvapilo?
- Jaké může mít výhody ta skutečnost, když se v něčem lišíme, a jaké to má nevýhody?
- Hodnoty se mohou a většinou se i mění v průběhu života, jsou ovlivňovány naším okolím – rodinou, školou, vrstevníky.
- Je možné pozorovat, že lidé v jedné společnosti mohou uznávat určité společné hodnoty, ale pro jednotlivce mohou mít různou důležitost. Např. průzkumy hodnot ukazují, že dospělá populace v demokratických zemích tíhne spíše k nematerialistickým hodnotám.
- Na každé společenství a jednotlivce mají vliv různé vnější podněty. K změnám a sdílení některých hodnot přispívá propojenost světa díky internetu a mezinárodnímu obchodu.

Po reflexi si každý žák přepíše seznam věcí vymyšlených ve skupině na vlastní papír. Každou věc napíše na papír pod sebe, na vlastní řádek. Žáci si sednou zpět do kruhu tak, aby mezi sebou měli větší mezery a mohli v klidu pracovat každý sám za sebe.

Příběh o Noemově arše

Následující aktivita je inspirována příběhem o Noemovi a jeho arše. Noemovi Bůh prozradil, že chystá svět zaplavit vodou a svěřil mu úkol, aby vybral od každého druhu jeden pár zvířat, který přivede na archu a zachrání. I my (žáci) se můžeme na archu dostat, ale nemůžeme si s sebou vzít všechno, protože na arše není tolik místa. Řekněte žákům, aby ze seznamu vyškrtli jednu věc, které jsou ochotní se vzdát, respektive vybrali 9 věcí, které by si chtěli vzít s sebou.

Všichni jsme se dostali na archu, svět zaplavila povodeň a archa teď pluje nekonečným oceánem. Na arše musíme něčím zaplatit za naše ubytování a jídlo, žáci musí nyní zaplatit a vyškrtnout ze seznamu dvě položky.

Přijde obrovská bouře, která zničí plachty, stožáry. Abychom je opravily, musíme se složit a dát některé své věci pro záchranu archy. Žáci vyškrtnou další položku, které jsou ochotni se vzdát.

Plujeme už dva měsíce na moři a konečně uvidíme zemi. Zakotvíte na pobřeží, kde žijí již nějakí lidé, ti vám dovolí zde vystoupit, ale musíte jim za to něco dát. Žáci musí vyškrtnout další dvě položky, aby zaplatili za čerstvou vodu.

Nyní žákům zbývají na seznamu pouze 4 věci. Z těchto čtyř věcí už mohou mít do dalšího života pouze tři. Lísteček s těmito posledními třemi věcmi přeloží a schovají si ho do kapsy. Žákům tak zůstanou jen poslední tři „radosti“. Nechte žáky krátce se zamyslet nad tím, co by to pro ně mohlo znamenat, pokud by to byla realita.

VÝBĚR 5 NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH VĚCÍ VE SKUPINĚ

Žáci se spojí opět do skupin, ve kterých vytvářeli seznam 10 nejdůležitějších věcí. Vezmou si společný seznam a vyberou z něj 5 nejdůležitějších věcí, na kterých se shodnou a které jim zůstanou. Všichni musí s výběrem souhlasit.

Reflexe

- V čem je rozdíl, když věci, které si ponecháme, vybíráme sami, a když vybíráme věci ve skupině?
- Je to rozdíl, když člověk pracuje na své vlastní věci, než když se musí dohodnout s ostatními?
- Co jste za skupinu vybrali?

ŽIVOT NA PUSTÉM OSTROVĚ

Žáci pracují dál ve skupinách. Představí si, že těch pět věcí v každé skupině skutečně zůstali lidem, kteří žijí na pustém opuštěném ostrově. Promyslí si a popovídají si s ostatními ve skupině, jak tam mohou takto žít? Nechte žáky si o tom cca 5 minut povídat a pak jim zadejte úkol, aby zachytili život na ostrově pomocí živého obrazu – živá fotografie z jednoho okamžiku života na ostrově, fotografie ze všedního života na ostrově. Z živé fotografie by mělo být poznat 5 věcí, které mají žáci na seznamu. Živé fotografie pak skupiny představí ostatním. Ostatní komentují, co na živých obrazech viděli.

Dále skupiny předvedou pouze zvukem, jak to na ostrově vypadá, když je neděle. Zvuk pak postupně předvede každá skupina, začíná ten, kdo chce. Ostatní poslouchají a mají zavřené oči, pak diskutují o tom, co slyšeli a co to mohlo znamenat.

Třetím úkolem pro skupiny je sehrát scénku (trvajíc 5 vteřin) u pátečního oběda na ostrově, a to formou pantomimy beze slov.

Reflexe

- Představte si, jak by to vypadalo po 20 letech života na ostrově?
- Je nějaká nová věc, kterou jste se v průběhu naučili?
- Shrňte, co považovali skupiny v předchozí situaci za důležité. Většinou se objevují nějaké radosti, jejichž cílem je být spokojený, být šťastný. Radost nám většinou dělají nevšední věci.
- Učili jsme se rozhodnout, vybírat – individuálně, ve skupině. Jaký je rozdíl, když se rozhoduji sám za sebe a když se rozhoduji ve skupině?
- Vyzkoušení si spolupráce v neformální skupině – ideálně z hlediska komunikace funguje spolupráce ve skupině o velikosti 6–8 členů.
- Měli jsme možnost si uvědomit, jaké jsou naše potřeby, hodnoty, věci, které jsou v určitých situacích pro nás důležité, v čem jsme si podobní, v čem se lišíme.
- Mohli jsme si i vyzkoušet, jaký to může mít dopad na život, když žijeme na základě několika stanovených společných věcí či hodnot.
- V předchozích dvou hodinách jsme si vyzkoušeli, jaké to je, když musejí lidé narychlo opustit svoje domovy, činit rychlá rozhodnutí. Některé důvody, proč lidé opouštějí své domovy, budou předmětem vzdělávacího programu. Na aktivitách jsme si také ukázali, jak budeme dál pracovat.

Poslední úkol – skupiny zaškrtnou jednu věc, které by se za žádnou cenu nechtěly vzdát. Opět se na dané věci musí všichni dohodnout, poté si věci představí.

- Shrnutí: Většinou se jedná o nějaké základní potřeby, které člověk potřebuje k životu. Mohou si být podobné. Existuje představa, že všichni lidé mají kromě fyziologických i další univerzální sociální potřeby, jejichž naplnění vede ke spokojenému, kreativnímu a svobodnému životu. Na této představě je částečně založena koncepce lidských práv. Člověk může vést spokojený život díky uznání své hodnoty a důstojnosti druhými. Důstojné soužití lidí je možné pouze za podmínky vzájemného uznání svobody toho druhého, což ovšem zároveň obě svobody omezuje.

cíl

Cílem je zamyslet se nad tím, jak se lidé rozhodují, a vyzkoušet si rozhodování ve skupině formou diskuze, veřejného hlasování a referenda. Cílem je prožít si dopady toho, když většina rozhodne o menšině. Použijeme k tomu jeden středověký příběh.

pomůcky

Hlasovací lístek (malý kousek papíru) pro každého žáka a psací potřeby pro žáky. Učitel si před hodinou prostuduje legendu o Krysařovi a informace o městě Hameln, kde tato legenda vznikla.

čas

90 minut

popis**ÚVOD**

Žáci sedí v kruhu a lektor jim řekne, že se následující 2 hodiny budou zabývat známým středověkým příběhem. Ukážeme si na něm, jakým způsobem se můžeme rozhodovat v rámci skupiny, jednak jako individuální osoby, jednak jak se může jedinec bránit, když s rozhodnutím skupiny (většiny) nesouhlasí. Zatím lektor nebude prozrazovat, o jaký příběh se jedná, nechá žáky, aby na to postupně přišli sami.

Úvodní diskuze: Žáci sedí v kruhu.
Představte si, že žijeme ve středověkém městě.

- Co vás napadá, když se řekne středověk?
- Jak si představujete, že se zde lidem žilo?
- Co bylo na životě ve středověku dobré?
- Co bylo složité? Jací lidé zde žili?

ČTENÍ KRONIKY MĚSTA

Rozdělte žáky dle vlastního výběru do 4 skupin. Jedna skupina má za úkol vytvořit živý obraz z období založení města – jak bylo město založeno, druhá skupina z běžného života ve městě, třetí z období, kdy došlo k nějaké nešťastné události ve městě a čtvrtá z období největšího rozmachu města. Žáci mají cca 10 min na přípravu, pak si vzájemně obrazy prezentují. Začíná ta skupina, která chce, pořadí prezentace nikdo neurčuje. Ostatní pak popisují, co viděli, co si myslí, že obraz znázorňoval.

Na konci si žáci sednou zpět do kruhu a lektor shrne, co jsme se z obrazů nebo z výjevů dozvěděli. Připomene, že z podobných útržků z kronik či z archeologických nálezů skládají příběhy rovněž i historici.

KDO ŽIL VE MĚSTĚ?

Žáci sedí v kruhu a krátce s lektorem diskutují o tom, jaké společenské vrstvy žily ve středověkém městě. Žáci se pak spojí do skupin po cca 4. Každá skupina nyní připraví a následně předvede pantomimu jedné společenské vrstvy žijící ve městě. Lektor skupinám určí, jakou společenskou vrstvu jednotlivé skupiny sehrají – například jedna skupina sehraje příslušníky církve, druhá šlechtu, třetí řemeslníky, čtvrtá chudinu, další případně vojáky nebo obchodníky. Žáci mají na přípravu cca 10 minut, pak ostatním předvedou výstup. Ostatní opět komentují, jak pantomimu vnímají.

Skupiny si pak role vymění například po směru hodinových ručiček a předvádí jinou vrstvu obyvatelstva, tentokrát ale po 50 letech, kdy se město stalo bohatším. Pak si skupiny znovu role prohodí a předvedou období, kdy bylo město ještě bohatší, a poté do třetice období, kdy bylo město nejbohatší.

VE MĚSTĚ SE OBJEVÍ KRYSY

V době, kdy město dosáhlo největšího rozmachu, se zde ovšem objeví krysy.

Skupiny si ponechají role, které měly jako poslední, vrátí se zpět do poslední předváděné scény s tím, že ji poupraví tak, aby bylo patrné, že někde v dané scéně se objevila krysa. Takto upravenou scénu předvede každá skupina postupně ostatním. Další scény už prezentují skupiny zároveň. Skupiny ve stejné scéně u daných vrstev předvedou situaci, kdy se zde krysy rozmnožily, a nakonec, kdy zde bylo již nezvladatelné množství krys.

Krys pořád přibývalo a přibývalo, a tak je potřeba problém řešit. Měšťané svolají městskou radu.

1. SCHŮZE MĚSTSKÉ RADY

Žáci sedí v kruhu, představují nyní členy městské rady města. Lektor představuje starostu – purkmistra města. **Lektor zahajuje schůzi proslovem:**

„Vážení členové městské rady, sešli jsme se zde, abychom vyřešili problém s přemnožením krys v našem městě. Musíme s tím něco udělat. Už ani obchodníci k nám nechtějí jezdit. Začínají nám docházet hosté, kterým bychom mohli prodat naše výrobky.“

Rada vedená lektorem dále diskutuje o tom, co všechno bychom mohli udělat, abychom vyřešili problém s krysami. Lektor nechá předložit několik návrhů, měl by mezi nimi zaznít i návrh pozvat krysaře. Například otrávení krys není jednoduché, protože vysílají průzkumníky „ochutnávače“, když zemřou ostatní, už otrávené jídlo nesní. V minulosti se na krysy používaly pasti, vypalovala se celá města nebo se trávily studny.

Lektor či žáci připomenou, kdo to byl krysař (ras) ve středověku, jaké bylo jeho společenské postavení. Zeptejte se žáků, jakým způsobem vyháněl krysy. Lektor na konci diskuse řekne, že město se v příběhu opravdu rozhodlo pozvat krysaře, který umí vyhánět krysy flétnou. Ten jim přednesl svoje podmínky – krysy vyžene, ale nikdo se na něj při tom nesmí dívat, okenice musí být zavřené, všude musí být zhasnuto, a druhý den v pravé poledne musí měšťané na náměstí shromáždit všechny své cenné věci, které si za službu vezme.

2. SCHŮZE MĚSTSKÉ RADY

Žáci s lektorem sedí v kruhu. Nastává druhá schůze rady, kde se diskutuje o tom, zda město přistoupí na podmínky, zda je dodrží. Všichni by se měli vyjádřit a říct své argumenty proč na podmínky chtějí přistoupit nebo proč ne. Purkmistr je spíše neutrální, podněcuje k diskusi, např. připomíná, čeho všeho město dosáhlo, či zda je rozumné krysařovi odevzdat všechny cenné věci. Uvádí, jaké výhody i nevýhody by mohlo mít přijetí krysařových podmínek. Není možné přemluvit krysaře, aby změnil podmínky. V diskusi se mohou objevit neetické návrhy na to, zda krysaře zabít nebo „se ho nějak zbavit“, až vyžene krysy. Nechte i tyto návrhy zaznít, ale neupoutávejte na ně dále pozornost, nerozebírejte je, vedte žáky, ať se zabývají jiným tématem a dalšími návrhy, např. „Když se krysaře zbavíme, co budeme dělat, pokud se krysy vrátí.“

Na konci rady se hlasuje, zda přijmeme/nepřijmeme krysařovi podmínky – hlasování zvednutím ruky, zvednutá ruka = přijímáme krysařovu nabídku.

Následně lektor vypráví, co se stalo v legendě. V legendě byl výsledek městské rady takový, že krysařovy podmínky rada přijme, ale jen tzv. na oko. Pokud krysař opravdu krysy odvede, sejde se rada znovu a poradí se, co dál. Pak se žáci pohodlně usadí a zavřou oči.

„Krysař dostal odpověď. Město Hameln přijalo krysařovu nabídku a v den, který krysař určil, všichni měšťané, obyvatelé města odešli do svých domovů, pevně zavřeli okenice, zavřeli dveře, zhasli všechny svíce a lampy a čekali. Někteří usnuli z toho čekání, někteří zkusili bdít, nikdo neotevřel ani okenici, nikde se skutečně lampa nezsvítila. Najednou někdy před půlnocí se ozvala flétna a někteří, kteří neusnuli, slyšeli z různých stran zvuk [lektor ťuká nehty nebo prsty o lavici či židli] tisíců a tisíců krysích nožiček a dlouhý táhlý tón flétny. A pak zakokrhal kohout. Slunce už bylo nad obzorem, začaly se otevírat okenice a ve městě nebylo po krysách ani stopy. Pak odbyla 11. hodina a purkmistr svolal všechny na radnici, protože ve 12 hodin se měly na náměstí shromážďovat všechny cenné věci.“

3. SCHŮZE MĚSTSKÉ RADY

Lektor jako purkmistr se znovu ptá žáků (městské rady), co teď udělat? Jaké máte návrhy? Splníme krysařovy požadavky? Dáme krysařovi všechny cenné věci? Lektor nechá zaznít alespoň 3 argumenty pro a 3 proti návrhu.

HLASOVÁNÍ

V závěru rady nastává hlasování mezi dvěma možnostmi (referendum) o tom, zda krysaři dáme všechny cenné věci nebo ho podvedeme (vyženeme ho z města, nedáme mu všechny cenné věci). Každý žák se rozhodne sám za sebe, každý si vezme papír a tužku, na který napíše 1 nebo 2.

- **1 znamena** – dáme krysařovi všechny cenné věci
- **2 znamena** – podvedeme krysaře (např. ho nějak zneškodníme, nedáme mu vše, jen něco apod. – dle toho co zaznělo v diskuzi)

Lektor nechá žákům na rozmyšlení cca 5 min. Pak spočítá hlasy a řekne výsledek. Poté dovypráví příběh podle legendy.

Podle legendy se obyvatelé města Hameln rozhodnou krysaře podvést a neodevzdají mu všechny cenné věci. A tak ve 12 hodin zazněla znovu krysařova píšťala a ze všech domů jako omámené, očarované začaly vycházet děti. Krysař odvedl z města všechny děti. Říká se, že je odvedl na kopec Koppelberg, kde zmizely a už se nikdy nevrátily. Podle legendy už se ve městě Hameln žádné další děti nenarodily.

Tento příběh je známý po celé Evropě a město Hameln skutečně existuje v severní části Německa.

Reflexe

- Zažili jste v rámci aktivity něco nového? Je něco, co jste se naučili?
- Co jsme se dozvěděli z příběhu?
- Jak vnímáte moment cenných věcí – co jsou to cenné věci? Pro každého může být cenné něco jiného.
- Jak vnímáte moment volby a přijetí odpovědnosti za své rozhodnutí? Jak jste vnímali situaci, kdy jste se museli rozhodnout?
- Následky rozhodnutí: Stojí to za to? Šlo něco udělat lépe?
- Bylo rozhodování spravedlivé? Všichni museli nést trest, i ti, kteří s podvedením krysaře nesouhlasili. Co dělat, když nesouhlasím s rozhodnutím většiny?
- Co mohou dělat nesouhlasící jedinci proti rozhodnutí většiny se společenským rozhodnutím, s kterým nesouhlasí?
- Jaké výhody a nevýhody má rozhodování na základě hlasování mezi dvěma možnostmi (referenda)?

Závěr

- Vyzkoušeli jsme si rozhodování, které se uplatňovalo již v antické demokracii, formu veřejného hlasování městské rady i formu přímé demokracie (referendum).
- Demokratické systémy směřují k dohodě, případně existují možnosti, jak se odvolat k rozhodnutí. K referendu většinou dochází v nejzastších případech. Vždy je lepší, když existuje možnost domluvy, než když jsme postaveni před hotovou věc, nebo když někdo rozhoduje za nás.
- Shrňte výhody a nevýhody rozhodování formou referenda vs. formou konsensu.
- Shrňte možnosti, co může člověk dělat, pokud nesouhlasí s rozhodnutím většiny (nezáleží zda v demokratické nebo nedemokratické společnosti).

cíl

Žáci ve skupinách či ve dvojicích napíší dopis, kterým se budou snažit přesvědčit krysaře, aby je ušetřil. Cílem je zformulovat individuální argument a zopakovat si možnosti projevení nesouhlasu jednotlivce – co může dělat občan, když s určitým rozhodnutím nesouhlasí.

pomůcky

A0 arch pro každou skupinu a psací potřeby

čas

90 minut

popis**ROZEHRŮVACÍ AKTIVITY**

Ještě předtím než začneme pracovat, se s žáky trochu protáhněte pomocí následujících aktivit:

- Maso – jeden z dvojice natáhne ruce, druhý dá ruce za záda a pak se snaží trefit do rukou toho druhého, musí se mu přitom dívat do očí. Každý má na trefení 3 pokusy, pak se role prohodí.
- Vyprávění naráz – až se řekne „Ted“, každý z dvojice začne vyprávět nějaký příběh. Musí se přitom dívat druhému do očí. Ten, kdo první uhne očima nebo přestane vyprávět či se rozesměje, prohrává.
- Jo! Ne! – Snažíme se přemluvit druhého ve dvojici, aby řekl ano. Můžeme ale používat pouze slovo „Jo“ a druhý může používat pouze slovo „Ne“. Pak se prohodíme. Reflexe: Co je lepší, říkat jo nebo ne? Co je na tom složité? Následuje varianta, místo „jo“ říkáme: „Půjč mi dvacku.“

Reflexe

- Jak se snažíte přemlouvat? Co používáte za argumenty? Následující aktivity budou také o přesvědčování.

JAK PŘESVĚDČIT KRYSAŘE, ABY NÁS UŠETŘIL?

Žáci si sednou do kruhu a lektor s nimi diskutuje, případně je požádá, aby se zamysleli nad následujícími otázkami:

- Jsou nějaké věci, na které by člověk neměl přistoupit?
- Máte něco, co je pro vás důležité, co byste za žádných okolností nechtěli ztratit?
- Co může dělat jednotlivec, když nesouhlasí s rozhodnutím většiny? Co může dělat, když za něj rozhodne většina, rozhodne proti tomu, co by chtěl on? Například když nesouhlasí s rozhodnutím ve městě Hameln?

Rozdělte žáky do skupin o sudém počtu a zadejte jim, aby vymysleli a sepsali dopis pro krysaře, kde ho chtějí požádat, aby je ušetřil trestu. Píšete mu z pozice těch, kteří ho nechtěli podvést. Píšeme mu den předtím, než má pro nás vyhnat krysy z města. Dopis musí obsahovat oslovení, ukončení a 5 vět – důvody, proč by zrovna nás měl ušetřit trestu.

Až dopisy všechny skupiny sepiší, předají je lektorovi a ten je postupně přečte. Skupiny, které nejsou autory dopisu, si přitom promýšlí důvody, proč by krysař mohl dopis, nabídku přijmout.

ROZHOVOR S KRYSAŘEM

Na základě dopisů si krysař k sobě pozve zástupce z každé skupiny. Každá skupina vybere jednoho člena, který bude hrát krysaře, a jednoho, kdo bude zástupcem těch, kteří psali dopis a připraví rozhovor mezi krysařem a zástupcem skupiny – vymyslí argumenty, proč by je měl krysař ušetřit. Pak bude následovat scénka rozhovoru krysaře s tím, kdo jej žádá o prominutí trestu. Pozor: krysaře, ale bude hrát vždy člen z jiné skupinky, rozhoduje se sám, zda trest promine nebo ne.

Skupiny mají cca 10 minut na přípravu. Poté nechá lektor začít skupiny, které chtějí – jedna skupina vyše svého zástupce, druhá skupina vyše krysaře.

PŘESVĚDČOVÁNÍ O ODCHODU Z MĚSTA

Ať už dopadly rozhovory s krysařem jakkoliv, žáci se nyní vžijí do situace, kdy se podařilo s krysařem vyjednat, že skupiny mohou z města odejít. Každá skupina opět vybere ze skupiny jednoho člověka, zástupce, který/á se jako první od krysaře dozví, že může jeho skupina odejít, ale musí odejít ihned. Tento člen skupiny pak musí ostatní přesvědčit, aby odešli rychle z města.

Z každé skupiny půjde k lektorovi jeden vybraný člen. Tito žáci se pak společně domlouvají, jak přesvědčí ostatní ve své skupině, aby odešli z města. Ostatní ve skupinách jsou členové rodiny, komunity, kteří ale nechtějí z města odejít. Než se připraví poslové od krysaře, promyslí si argumenty, proč nechtějí odejít. Když jsou všichni připravení, pošle lektor do každé z těchto skupin posla od krysaře – žáka, který ale nebyl předtím součástí skupiny. Než lektor jednoho žáka vybere a pošle do skupiny, zavřou ostatní oči. Na povel je zase otevřou, pak mohou poslové začít přesvědčovat skupinu, mají na to 3 minuty. Poté si všichni žáci sednou do kruhu, následuje reflexe.

Reflexe Dopisu pro Krysaře

- Jak se povedlo skupinu přesvědčit?
- Proč se nepodařilo skupinu přesvědčit?
- Existuje starý příběh o lidech, kteří žijí v jeskyních. Tito lidé věří, že svět existuje jen v těchto jeskyních. Jeden z nich vyjde ven a zjistí, že je tam jiný svět, a snaží se přesvědčit ostatní, aby také vyšli ven, ale ti mu nevěří. Nakonec ho zabijí. Být tím, kdo se snaží dělat věci jinak, není jednoduché.

Reflexe projektového dne

- Je zajímavé porovnat, jaké to je, když se mohu rozhodnout sám za sebe a kdy za mě rozhodne někdo jiný.
- Žijeme ve společnosti, kdy máme možnost říct ne, máme možnost se rozhodnout za sebe. A záleží na nás, jak s tím naložíme.
- Ve středověku byla tato možnost velmi omezena. O poddaných rozhodoval jejich panovník – o stěhování, o sňatcích.
- Dnešní aktivity souvisely hodně s tématem svobody. Cítíte se svobodní?
- Může mít nějakou výhodu, když je člověk nesvobodný? Když za něj rozhoduje někdo jiný?
- I když se většina v parlamentu, ministerstvu či v zastupitelstvu rozhodne, dá se toto rozhodnutí přehodnotit, a to i na podnět jednotlivce – např. individuální podnět státní správě, dopis ombudsmanovi, žaloba u správního soudu nebo u ústavního soudu, medializace, sepsání petice, účast na demonstraci atd.
- V současné době se mohu snažit něco změnit, ale zároveň to mohu nechat na jiných, a je na nás, jak se rozhodneme. V dalších aktivitách se budeme zabývat současnými příběhy lidí, kteří se jako jednotlivci snažili něco změnit.

cíl

V rámci simulační hry si žáci vyzkouší, jakým způsobem a na základě jakých motivů se mohou lidé rozhodovat a jaké to může mít důsledky. Cílem hry je také zamyslet se nad tím, co je to svobodná vůle a volba, uvědomit si, že s možností volby souvisí i odpovědnost za naše jednání.

pomůcky

tabule nebo flipchart pro zápis výstupů z diskuze, psací pomůcky a papíry pro žáky

čas

90 minut

průběh

Žáci sedí v kruhu a lektor představí cíl hodiny – budeme se zabývat motivy lidského jednání a svobodou v možnosti volby. Následuje rozechřívací aktivita.

ROZEHŘÍVACÍ AKTIVITA – KOMPOT

Žáci si sednou do kruhu, v kruhu se nechají pouze ty židle, na kterých někdo sedí. Lektor zůstane stát a rozpočítá žáky postupně na jablka, hrušky, švestky a třešně. Každý žák je označen jedním z uvedeného druhu ovoce. Lektor si pak stoupne doprostřed kruhu, vysvětlí pravidla hry a hraje jako první.

Pravidla: Ten, kdo stojí v kruhu, určuje, kdo si vymění židli. Může jmenovat 1 až 3 druhy ovoce. Nebo může říct „Kompot“, to znamená, že se vymění všichni. Při výměně si nikdo nesmí sednout na stejnou židli, na které seděl, a ani na žádnou ze dvou, které jsou přímo vedle něj.

Obměna: Vymění se ti, co mají něco společného. Ten, kdo stojí v kruhu, určuje danou společnou věc. Např. bílé ponožky, modré oči apod.

VYTVORENÍ POSTAV PRO SOUTĚŽ

Žáci zůstanou sedět tam, kde seděli na konci hry, a lektor z nich vytvoří náhodných 5 skupin (minimálně dvojice). Lektor vysvětlí, že se nyní budeme zabývat vytvořením postavy, člověka, protože nás bude zajímat působení jednotlivce mezi lidmi. **Daná postava bude starší 18 let a žáci ve skupinách mají za úkol vymyslet:**

- Zájmy postavy
- Jaké má problémy
- Křestní jméno
- Přesný věk
- Pohlaví

Zatímco si žáci promýšlí postavu, rozdá lektor do skupin větší arch papíru A3. Na papír si žáci zapíšou vymyšlené charakteristiky postavy. Na vymyšlení postavy mají cca 10 min. Až všechny skupiny vymyslí svoji postavu, lektor prohodí postavy (papíry s charakteristikou) mezi skupinami. Popis postavy pošle do sousedních skupin. Skupiny mají za úkol si popis postavy přečíst a doplnit k postavě dva lidi, kteří jsou pro něj/ni důležití. Pak skupiny pošlou popis zase dál sousední skupině.

Po druhé výměně doplní každá skupina k dané postavě její dvě životní dráhy. Dvě věci, kterých by chtěl/a dosáhnout, které by si přál/a.

Následuje třetí výměna. Skupiny k postavám doplní jejich dva životní úspěchy a přiřadí je k určitému životnímu období postavy – k určitému věku.

Následuje čtvrtá výměna. Nechte žákům chvíli čas, aby si přečetli něco o postavě. Následně jim zadejte, aby k postavě, která se u nich právě nachází, připsali dvě velké obavy, které daná postava má.

Při páté výměně se postavy vrací do skupin, které je vytvořily. Lektor žáky nechá, aby si přečetli, jaké nové charakteristiky postava získala. Další popis už nepřidávají.

FOTOGRAFIE POSTAVY

Žáci dál pracují ve skupinách se svými postavami. Nyní mají za úkol vytvořit dvě portrétní fotografie z občanského průkazu nebo z pasu z různého období života. Fotografie předvedou formou živého obrazu (pouze horní část těla).

Představení portrétů – když mají žáci živé obrazy připravené, nechá je lektor, aby si vybrali, která skupina předvede fotografie jako první. Před předvedením portrétů lektor přečte charakteristiku dané postavy. Pak každý z dvojice předvede jednu portrétní fotografii a sdělí ostatním, v jakém věku byla pořízena.

SOUTĚŽ – MILIONÁŘEM HNED!

Vytvořené postavy se nyní zúčastní castingu do soutěže „Milionářem hned“. O soutěži toho zatím moc nevědí, znají jen její název. Skupiny mají za úkol vymyslet důvod, proč by se jejich postava chtěla takové soutěže zúčastnit a co od soutěže očekává. Zástupce z každé skupiny se pak zúčastní castingu za danou postavu. Skupiny mají za úkol zároveň vymyslet, jakým způsobem postava na casting přijde, jak se tam bude chovat a jak bude sedět na židli.

Mezitím lektor připraví třídu pro casting. V zadní nebo v přední části učebny vedle sebe postaví 5 židlí. Na ně pak usednou postavy z jednotlivých skupin.

Pokud mají žáci již promyšleno, jakým způsobem proběhne příchod na casting, vyjde z každé skupiny žák hrající danou postavu a sedne si na židli, stále přitom představuje danou postavu, nic neříká. Pořadí si určují žáci sami, musí ale chodit postupně, další postava vyrazí až tehdy, když se postava před ní usadí.

Pak následuje rozhovor s účastníky, moderuje ho lektor a položí každému žákovi (postavě) postupně **následující otázky**:

- Jak se jmenujete?
- Proč jste reagovali na náš inzerát?
- Co jste ochotný/á udělat pro tři miliony?

Žáci představující jednotlivé postavy zůstanou sedět na židlích. Ostatní žáci mají za úkol vymyslet pro postavy náročné soutěžní úkoly. Úkolů bude tolik, kolik je soutěžících. Než ostatní žáci vymyslí úkoly, povede s postavami lektor rozhovor, poprosí je, **aby se představily**:

- Co nám můžete o sobě prozradit? Co děláte, čím se živíte? V čem vynikáte? Myslíte si, že máte na to vyhrát?
- Pokud byste vyhráli 3 miliony, co byste dělali první den ráno?
- Na jak dlouho vám ve vašem životě vystačí 3 miliony?
- Umíte plavat?
- Bojíte se výšek?
- Když vyhrajete, komu jako prvnímu zatelefonujete?
- Věnovali byste část výhry na charitu?
- Jste nervózní? Máte z něčeho strach?

Pak lektor vezme vymyšlené úkoly a jako moderátor nechá účastníky soutěže vylosovat si je a přečíst je nahlas. Případně úkoly trochu upraví, aby nebyly příliš banální, a zadá je ústně.

- **Příklady úkolů z ověření vzdělávacího programu:** Sníst nejjedovatějšího pavouka na světě. Vyjmenovat vyjmenovaná slova po „v“. Zabít svoji babičku. Souboj se lvem beze zbraní. Vyspat se s kýmkoliv.

Zástupci se vrátí do skupin a radí se, zda zadaný úkol postava splní.

Následuje scénka telefonátu s blízkou osobou. Ve dvojici/ve skupině sehraje žáci rozhovor účastníka soutěže s jeho blízkou osobou. Rozhovor bude trvat 1 minutu. Žák představující blízkou osobu může účastníka buď odradit od splnění úkolu, nebo ho podpořit v tom, aby úkol splnil. Skupiny pak postupně sehraje „telefonát“ na pokyn lektora.

ROZHODNUTÍ O SPLNĚNÍ ÚKOLU

Po rozhovoru jiný člen skupiny převezme roli postavy – účastníka soutěže a jde si sednout zpět na místo castingu. S ostatními účastníky soutěže se mají dohodnout, kdo půjde splnit úkol jako první. Ten, kdo půjde první, přejde na druhou stranu místnosti. Ostatní žáci včetně těch, co hrají účastníky, před ním vytvoří uličku – špalír. Na každé straně je stejný počet žáků. Uličkou bude procházet soutěžící, jedná se jakoby o uličku ve studiu, kterou soutěžící prochází do místnosti, kde má splnit úkol. Jedna strana uličky (žáků) představuje jeho vnitřní hlas a bude ho/ji přemlouvat, aby úkol vzdal/a, druhá strana uličky představuje druhý vnitřní hlas a bude ho/ji podporovat, aby úkol splnil/a.

Na konci uličky je židle, pokud si na ni procházející účastník sedne, znamená to, že se postava rozhodla úkol splnit, pokud ne, úkol vzdala. Žák hrající účastníka soutěže prochází uličkou pomalu tak, aby mohl vyslechnout vnitřní hlasy (ostatní žáky), přemýšlí přitom o dané postavě a na závěr je na něm, zda se jako daná postava rozhodne splnit úkol.

Předtím, než soutěžící vyrazí do uličky, připomene lektor jako moderátor soutěže jméno soutěžícího, účel soutěže a úkol, který má soutěžící splnit. Na pokyn lektora (moderátora soutěže) vyrazí soutěžící do uličky.

Reflexe

- Jaký dopad mělo splnění úkolu na postavu? Na jejich rodinu?
- Na základě čeho se postava rozhodovala, zda úkol splní či nesplní?
- Proč se rozhodla tak, jak se rozhodla? Jakou roli hrály peníze a proč? Bylo to svobodné rozhodnutí?
- Žáci se sami za sebe zamyslí nad tím, zda by se takové show sami zúčastnili.
- Zkusili jsme si zažít mezní situace, kdy lidé mohou změnit svůj život.
- Chcete k tomu něco dodat?
- Co všechno jsou lidé schopni udělat pro peníze?
- Je něco, co vás zaujalo? Je něco, co jste se dozvěděli nového?
- Jaké to je vstoupit do jiné postavy?
- Jak jste vnímali tvoření postavy? Jak jste refletovali, když jste vytvořili nějakou postavu a pak se k vám vrátila pozměněná od ostatních?
- Proč si myslíte, že se postavy staly tím, čím se staly? Co je mohlo potkat, co je utvářelo?
- Co postavy vedlo k tomu, že se rozhodly tak, jak se rozhodly v soutěži?
- Učíme se díky tomu přemýšlet o jednání druhých lidí. Přemýšlet nad důvody, proč dělají to, co dělají.

pomůcky

Osobní příběh člověka, který se obětoval pro dobro ostatních, např. držel hladovku, aby změnil nastavení vlády/ práva v jeho zemi – v ověření programu byl použit příběh Olega Svencova, popsáný v jeho knize Kronika jedné hladovky (O. Sencov: 2020); papíry A4 a psací potřeby pro žáky.

cíl

Na příkladu příběhového dramatu zkusíme s žáky roli jednotlivce v opozičním hnutí v nedemokratickém režimu, seznamujeme se s nedemokratickými režimy, kdo je hrdina, co je hrdinství. Účastníci dramatu jednají za postavy ve fiktivním příběhu. Vstupem do rolí si účastníci zpřesňují svůj postoj k danému tématu. Příběhové drama je založeno na osobním příběhu politického vězně Olega Sencova, který byl zadržen kvůli účasti na demonstracích proti anexi Krymu – svůj příběh sepsal do knihy s názvem Kronika jedné hladovky.

čas

90 minut

popis

Žáci sedí v kruhu a diskutují o tom, kdo je pro ně hrdina?

- Jak se stane, že se z člověka stane hrdina?
- Jaké jsou vlastnosti hrdiny?
- Mohou se lidé pro hrdinství rozhodnout?

V následující hodině se budeme zabývat příběhem člověka, který je pro určitou část lidí hrdinou. Pro to, co udělal, se rozhodl po delších úvahách.

DOPIS Z ČECH (51. DEN HLADOVKY)

Lektor přednese část úryvku z knihy Deník jedné hladovky – 51. den hladovky, kdy vězni přišel dopis z Čech. Žáci si nejprve povídají ve dvojicích o tom, co se dozvěděli, **pak následuje diskuze v kruhu:**

- Co jste se z úryvku dozvěděli, jaká fakta? Kdo drží hladovku? Proč? V jaké zemi? Kdo ho podporuje? V jaké historické době se příběh odehrává?
- Lektor zapisuje formou poznámek odpovědi na tabuli.

Následuje rozhovor s osobou, která drží hladovku – žáci sedí v kruhu, lektor hraje tlumočnicka a překládá odpovědi vězně. Nechá každého žáka položit alespoň jednu otázku. Lektor odpovídá stručně dle příběhu, není nutné zabíhat do detailů.

- Na konci se shrne a zapíše, co dalšího jsme se dozvěděli z rozhovoru.

KDO BY MOHL BÝT VĚZEŇ DRŽÍCÍ HLADOVKU A PROČ JI DRŽÍ?

Lektor přečte další úryvek z knihy - 21. den hladovky, popis dopadů hladovky na zdraví vězně. **Žáci se pak rozdělí do 4 skupin:**

- Jedna skupina má vymyslet průběh telefonátu vězně s jeho sestrou.
- Druhá skupina napíše dopis od podporovatelů vězně.
- Třetí skupinka sehraje rozhovor pro televizi, která vězně navštíví ve vězení.
- Čtvrtá skupina vymyslí dva živé obrazy/pantomimu, jeden bude znázorňovat, jak se k němu chovají vězni a druhý, jak se k němu chovají dozorcí.
- Jedna skupina napíše odpověď vězně na dopis od lidí z hospody z Čech (3–4 řádky).

Výstupy si následně navzájem předvedou. Dalším úkolem pro skupiny je vymyslet nějaký okamžik vězně z jeho života předtím, než se dostal do vězení. Okamžik, který jej utvářel, který z něj udělal „hrdinu“.

1. skupina vymyslí okamžik, kdy bylo vězni 12 let.
2. skupina vymyslí okamžik, když mu bylo 16 let.
3. skupina vymyslí okamžik, když mu bylo 20 let.
4. skupina vymyslí okamžik, když mu bylo 30 let.

Každá skupina daný okamžik představí pantomimou. Po každém předvedení ostatní shrnou, co viděli.

CO S VĚZNĚM, KTERÝ DRŽÍ HLADOVKU?

Žáci si sednou do kruhu a jejich rolí je nyní, že jsou členy velitelství věznic. Do věznic jezdí televize, chtějí o vězni psát, lidé z různých zemí mu piší tisíce dopisů. Cílem je ukázat, jaký dopad může mít čin jednotlivce či psaní dopisů do věznic. Dále je také smyslem poukázat na praktiky nedemokratických režimů, které mohou např. příbuzným vězně znepříjemňovat život. Lektor je v roli velitele věznic a ptá se podřízených: Co bychom měli s tímto problémem udělat? Už to musíme nějak vyřešit? Dalším úkolem velitelství věznic je přemluvit sestru vězně, aby ho přesvědčila, aby ukončil hladovku. Žáci sedí v kruhu, uprostřed sedí jeden z žáků, který hraje sestru, ostatní se jí postupně snaží přemluvit. Ten, kdo hraje sestru, je vždy vystřídán tím, kdo se jí předtím snažil přemluvit.

ROZHOVOR – PŘESVĚDČOVÁNÍ O UKONČENÍ HLADOVKY

Žáci se rozdělí do dvojic, jeden z dvojice je sestra a druhý Oleg. Úkolem sester ve šech dvojicích je zkusit přemluvit Olega, aby ukončil hladovku. Dvojice se pak prohodí. Pak každá dvojice zahraje krátkou scénku, jak se sestra snaží přemluvit Olega a Oleg jí odpoví.

Reflexe

- Jaké to pro vás bylo, když jste si měnili role? Co bylo jednodušší – přemlouvat nebo odpovídat?

Žáci si sednou do půlkruhu, před nimi je jedna židle. Oleg drží hladovku už 60 dní. Všude v médiích už se o něm píše, OSN projednává jeho případ. Prezidenti piší do Kremlu, aby Olega nenechali umřít. Do vězení za Olegem přijíždí osoba, která také držela hladovku/přítel, kterého si váží a snaží se Olegovi vysvětlit, že už není třeba, aby držel hladovku, není nutné, aby zemřel.

Žáci hrají danou osobu a snaží se Olega ještě naposled přesvědčit o ukončení hladovky. Každý zkusí vyslovit jeden argument, jak ho přesvědčit.

DOPIS OD OLEGA

Každý žák za Olega napíše dopis pro sestru (3 věty). Možná už je to jeden z jeho posledních dopisů. Až žáci dopis dopíší, sednou si do kruhu zády k sobě. Na přeskáčku každý přečte jednu větu z dopisu. Na závěr lektor přečte úryvek z knihy – rozhodnutí o ukončení hladovky.

Reflexe

- Co může jeden člověk udělat, když chce projevit nesouhlas? Nesouhlas s rozhodnutím většiny nebo autoritářským rozhodnutím?
- Setkali jste se někdy už s podobným příběhem?
- Jaké jsou znaky autoritářského režimu?

cíl

Cílem je uvědomit si extrémní formy nesouhlasu, které se mohou projevit ve společnosti, a prozkoumat důvody, příčiny radikalizace a extrémismu.

pomůcky

příběh Najáda pro učitele, vzor odpovědí k rozhovoru s teroristou

www.informace-dezinformace.cz

čas

90 minut

průběh

Žáci sedí v kruhu a lektor představí cíl hodiny: Cílem následující hodiny je nahlédnout situaci, kdy člověk sám chce na společnost vytvořit nátlak, aby něčeho dosáhl. Budeme se zabývat extrémní situací, kdy se člověk pro dosažení určitého cíle stane agresorem, teroristou. Budeme se zabývat tím, co člověka vede k tomu, že se stane agresorem.

V současnosti známe teroristické útoky spíše z okolních zemí, neznamená to ovšem, že u nás neexistují extrémistické skupiny, tj. skupiny podporující agresi jako projev nesouhlasu, popírající práva některých etnických skupin či popírající holocaust, či jednotlivci, kteří spáchali teroristický čin. Lidé, kteří jsou dopadeni kvůli páchání terorismu, jsou často velmi mladí a není výjimkou, že jsou mezi nimi i ženy. Příběh jednoho takového člověka si nyní přiblížíme. Budeme mu říkat Najád. Jená se o 17 letého mladistvého muže, který si na sebe připevnil bombu a chtěl ji odpálit mezi lidmi na veřejném místě. Nepodařilo se mu to, byl zadržen. Nemůže být trestán, protože je nezletilý, a tak je nyní v ústavu pro mladistvé delikventy. Vyrostl v Německu v rodině drobného obchodníka, chodil na střední školu. Pro lidi v jeho okolí bylo poměrně velkým překvapením, co se s ním stalo.

ROZHOVOR S TERORISTOU

Žáci jsou v roli studentů sociální pedagogiky nebo psychologie, těch, kteří se učí poznávat lidi. Žáci navštívili Najáda v ústavu týden po oné události a nyní s ním mohou vést rozhovor a dozvědět se o něm něco bližšího.

Lektor hraje tlumočníka a tlumočí tazatelům odpovědi Najáda. Lektor nechá zaznít cca 20 otázek. Lektor odpovídá stručně podle uvedeného vzoru. Cílem je vzbudit zájem o osobnost, charakter Najáda, o to, co ho vedlo k úmyslu spáchat bombový útok.

Po rozhovoru si žáci shrnou fakta o tom, co se dozvěděli, lektor je zapíše na tabuli.

Pak vedou společně diskuzi o tom:

- Jak bychom mohli více Najáda poznat? Jak bychom se o něm mohli více dozvědět, kam bychom se mohli vypravit? S kým bychom si o něm mohli promluvit?
- Jak bychom mohli s Najádem pracovat dál? Má před sebou ještě dlouhý život? Jak bychom ho mohli navrátit zpět do běžného života?
- Co se mohlo stát v životě Najáda, že se rozhodl takový čin spáchat?

ZJIŠŤOVÁNÍ INFORMACÍ O NAJÁDOVĚ ŽIVOTĚ

Dalším úkolem žáků v roli psychologů socializačního zařízení je zjistit další informace o Najádovi. Žáci se rozdělí do několika skupin, skupiny mají za úkol:

- 1. skupina: Promyslet si, co si o činu myslí Najádovi spolužáci ze střední školy, kteří ho znají. Každý ze skupiny pak bude představovat jednoho spolužáka a společně nebo každý za sebe budou odpovídat na dotazy ostatních spolužáků nebo lektora. **Příklady otázek:** Jak se učil? Jak vycházel s ostatními spolužáky? Jak ho vnímali učitelé? Máte s ním osobní příhodu? Co vás napadlo, když jste zjistili, co udělal? Jak reagovali učitelé, když se dozvěděli o tom, co Najád udělal?
- 2. skupina: Vymyslí scénku, kdy Najád potká skupinu mladých lidí kolem imána a rozhodne se k nim přidat. Ze scénky by mělo být částečně patrné, proč se rozhodl k nim přidat, jaké to bylo pro něj období, jak se v dané chvíli cítil.
- 3. skupina: Promyslí, co si o činu myslí Najádovi rodiče. Této skupiny se pak ostatní budou ptát na Najáda – na jeho dětství a na jeho dospívání.
- 4. skupina: Prozkoumá jeho trestní rejstřík. Připraví si, zda je o něm v policejních záznamech nějaká starší zmínka, případně co je v záznamu zapsáno. Spáchal/nespáchal již nějaký trestný čin.
- 5. skupina: Promluví se sousedem, který bydlí vedle Najádových rodičů. Skupina vymyslí, jak ho znal, zda již od mala, jaký Najád byl, jak se choval k sousedům, jak se choval k rodičům, zda pomáhal v obchodě apod. Co si myslí o jeho činu, jak se choval v poslední době.
- 6. skupina: Připraví rozhovor s mladším bratrem Najáda. Úkolem je promyslet, kolik je Najádovo bratřív, co si o něm myslí, jak s ním vycházel, co si myslí o jeho činu. Úkolem skupiny bude následně odpovědět jako Najádův bratr na libovolné 3 otázky.

Příprava na úkol je cca 15 min. Výstupy z následných diskuzí zapisuje lektor na tabuli.

PROGRAM, PLÁN PRO NÁVRAT DO ŽIVOTA

Dalším úkolem žáků je promyslet program pro resocializaci, který by připravil Najáda pro návrat do společnosti. Nejdříve diskutují všichni společně o tom, jak by mohl program vypadat. Žáci se mohou zároveň doptávat lektora na další informace o Najádovi, jmenovat co dalšího by potřebovali o něm vědět, aby mohli lépe navrhnout resocializační program. Lektor zmíní některé přístupy k resocializaci a upozorní na možný neúspěch – rizikový je návrat zpět do běžného života, úkolem resocializačních zařízení je pomoci člověku vrátit se zpět do života ve společnosti a zároveň ochránit společnost od dalšího delikventního chování. Zařízení přímo pro pachatele teroristických činů existují například v Dánsku a Německu.

Před tím, než žáci začnou navrhovat programy, může proběhnout rozhovor s psychologem, kterého hraje lektor. Lektor tak může žáky ještě navést, na další způsoby, jak přemýšlet o Najádově situaci.

ROZHOVOR S PSYCHOLOGEM

Žáci zůstanou sedět v kruhu, nyní každý představuje Najáda. Psychologa hraje lektor. Psycholog přijde za Najádem po 1 měsíci stráveném v resocializačním zařízení a **klade otázky**:

- Je něco, co se ti vrací z dětství, máš nějakou vzpomínku, o které se ti zdá?
- Měl jsi nějaký sen za ten měsíc, co jsi tady?
- Co jsi cítil, když sis na sebe připevňoval výbušninu?
- Myslel jsi předtím, než ses chtěl odpálit, na své rodiče?
- Chodil jsi otci pomáhat do obchodu?
- Měl jsi přítelkyni?
- Máš představu, co může být za 20 let?
- Je něco, co je pro tebe těžké plnit, co ti přikazuje tvoje náboženství?
- Je něco, co bys chtěl, abych řekl tvým rodičům, co bys jim ty sám neřekl?

NÁVRH RESOCIALIZAČNÍHO PROGRAMU

Žáci se rozdělí do skupin po třech až čtyřech a navrhnu resocializační plán na 3 roky pro Najáda. Popíší v bodech, jak by tyto 3 roky měly probíhat. Na papír každá skupina napíše plán na jednotlivé roky.

Následuje představení plánů jednotlivých skupin. Ostatní žáci sledují, zda se v něčem programy shodují a v čem jsou programy naopak jiné. Pokud je něco nesrozumitelné, lektor se doptá, jinak programy nijak nehodnotí. Po představení všech skupin okomentuje, které postupy se skutečně praktikují, které nikoliv, a proč.

Reflexe

- Shrnutí resocializačních programů, představení způsobů, které jsou pro resocializaci, deradikalizaci, zbavení závislosti reálně využívány, např.: setkávání se s jinými lidmi, rozvíjení dovedností daného člověka, péče o ostatní či o zvířata, oddělení od extremistické skupiny.
- Aktivita byla založena na tom, že i člověk, který se dopustil extrémního činu má šanci k nápravě.
- Diskutujte s žáky o příčinách extrémních činů, radikalizace – většinou jde o více okolností, dlouhodobá frustrace, touha být součástí nějaké skupiny, vymezit se.
- Motivem k terorismu většinou není náboženství (nebo jen náboženství), pokřik „Bůh je veliký!“ je politický, často jsou radikální nevěřící. Existuje terorismus levicový, pravicový, ekologický, etnický terorismus, agroterorismus, osamělí vlci atp.
- Aktivita byla také o tom sbírat o postavě informace, třídit si je, vnímat to co říkají ostatní, udržet postavu důvěryhodnou a na zjištěných informacích o ní stavět nějaká řešení. Bylo zjevné, že jsme zkoumali příčiny nějakých činů a rozhodnutí, ale sami jsme také činili rozhodnutí a mohli sledovat jejich důsledky. Cvičili jsme si společné domlouvání, práci ve skupinách.

Další informace

Metodiku vzdělávacího programu Svoboda jednoho končí tam, kde začíná svoboda druhého vydalo Centrum pro komunitní práci západní Čechy a JOHAN, z. s. – centrum pro sociální a kulturní projekty, v Plzni, v roce 2021. Metodika vznikla v rámci projektu „Informace i dezinformace a jejich vliv na kulturu demokracie“, který byl podpořen finančními prostředky z ESIF v rámci Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008220. Více o projektu a metodické materiály pro výuku k tématům, informace, média, komunikace a demokratického způsobu rozhodování naleznete na www.informace-dezinformace.cz

Autoři: Roman Černík, Marie Kubalíková

Editor: Tomáš Svoboda

Grafická úprava: Martin Bušek

Vydavatel: Centrum pro komunitní práci západní Čechy,
Americká 29, 301 38 Plzeň

Tisk: Dragon Print

Rok vydání: 2021

Plný text licence najdete na

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode.cs>

ISBN: 978–80–87809–93–8

